

Σειρά Ποντιακῶν λαογραφικῶν ἐκπομπῶν ἀπό τὴν ΥΕΝΕΔ τῆς Η.Ε.Π.Σ.

• 274 (7/1/1982)

• . . . Σ Η Ν Α

‘Ακοῦτε τῇ λαογραφικῇ ἐκπομπῇ τῆς Πανελλήνου ‘Ενώσεως Ποντιακῶν Σωματείων – Ποντιακή ἡχό – πού γράφει καὶ ἔπιμελεῖται ὁ Στάθης Εὐσταθιάδης.

• . . . τὸ σῆμα σβήνει

Στῇ σημερινῇ μας ἐκπομπῇ, φίλοι ἀκροατές, πού εἶναι ἡ πρώτη τῆς και νούργιας χρονιᾶς, παρουσιάζουμε λαογραφικά στοιχεῖα γιά τὴν ἔννοια τοῦ χρόνου, τοὺς μῆνες καὶ τὰς ἡμέρες. Τέ πατρινούμε ἀπό τὸ βιβλίο τοῦ Στάθη Εὐσταθιάδη, μὲ τίτλο: “Τὰ τραγούδια τοῦ ποντιακοῦ λαοῦ – Πολύτιμο οεφάλαιο τῆς λαογραφίας μας”.

Σέ σχετικό οεφάλαιο μέ τίτλο: “Ο χρόνος καὶ οἱ γιορτές του”, ἀνδ μεσα στά ἄλλα, ὁ Στάθης Εὐσταθιάδης σημειώνει: “Φιλοσοφεῖ ὁ ποντιακός λαός πάνω στὴν ἔννοια τοῦ χρόνου. Διδάσκεται ἀπό τὰς καιρικές συνθήκες. Οἱ σχετικές νότες τῆς μούσας του ἀποκτοῦν χαρακτήρα γνωμικό. Εκφράζουν ἀκόμη τὸ βαθύτερο νόημα τῶν διαφόρων ἐορτῶν στὴ διάρκεια τοῦ ἔτους”.

‘Ακολούθως γίνεται ἀναφορά στὸν ποντιακό καζαμία.

ΤΑ ΕΗΓΑΣ:

Καλαντάρτ’ς (’Ιανουάριος)

“ Καλαντάρτ’ς καὶ νέον ἔτος, ἔμον πάντα καὶ ὄφέτος ”.

“Ἐρθαν, ὅρνι μ’, τά καλαντα, ἔρθεν ὁ Καλαντάρης,
μενῶ σε καὶ ἂν ’κ’ ἔρχεσαι, νά ἔρται τὸ χαπάρι σ’ ”.

Κούντουρος (Φεβρουάριος)

“ Ο Κούντουρον, ὁ κούτσουρον, ὁ οὐραδοκομένον ”.

‘Εξέβεν καὶ ὁ Καλαντάρτς, σὸν Κούντουρον θά πάμε,
ὅρνι μ’ ἄν’ κι θά ἔρχεσαι ἀσδ μεράκ’ θά χᾶμαι.

Μάρτ’ς (Μάρτιος)

“ Ο Μάρτ’ς ἔρται καὶ διαβαῖν’, ἄλλ’ τε παγών’ καὶ ἄλλ’ τε χουλαῖν’ ”.

Ἐδέθεν πλάν' ὁ κούντουρον, τῇ Μάρτ' τ' ὥτια ἐφάνθαν,
τὰ χιόνια δλιά ἐλύγανε κι ἀσά ραχία ἐχάθαν.

‘Απρίλ’ τς (‘Απρίλιος)

“ ’Απρίλ’ τς φέρ’ τά χελιδόνια, κελαηδοῦν καὶ λύν’ τά χιόνια ”.

“ Ερθεν ’Απρίλ’ τς μέ τό καλόν, ἔγκεν τά πρασινόδας,
ξενιτεῦνε οἱ παντρεμέν’, κλαινίζεν τοῖ νυφάδας.

Καλομηνᾶς (Μάριος)

“ Ερθεν δὲ Καλομηνᾶς, πία γάλαν, σὸν πεινᾶς ”.

“ Ονταν ἔρτ’ ὁ Καλομηνᾶς, φυτρῶνε τά χορτάρια,
ντ’ ἔμορφα ἐπρασίντσανε τά τσόλια τά παρχάρια.

Κερασινός (Ιούνιος)

“ Τῇ Κερασουνοῦ δὲ ἡλον κοκκινίει σε ἄμον μῆλον ”.

“ Ερθεν κι δὲ Κερασινόν, θά γίνταν τά κεράσια,
παιδάντ’, πολλά μή τρῶτε ἀτα, ἔρχουζεν ἀπάν’ σήν ράχιαν.

Χορτοθέτ’ τς (Ιούλιος)

“ Ερθεν καὶ δὲ Χορτοθέτ’ τς, ἐπαρ’ τό καγάν σὸν χέρ’ τ’ τς ”.

“ Ερθεν, ἀρνίμ’, δὲ Χορτοθέρ’ τς, γιά ἐπαρ’ τό καγάνι σ’,
ἔλα σὸν χωράφ’ εὔρια με, σὲς ἔεις θεόν ἀπάν’ ίσα”.

‘Αλωνάρ’ τς (Αὔγουστος)

“ Ο Αὔγουστον ἀλωνίζ’, τ’ οἰκοκύρ’ τς χαρεντερίζ’ ”.

“ Απάτεσα σὸν Αὔγουστον καὶ σῇ χιονί’ τῇν ἄκραν,
κατάραν ἔχω ἀσόν θεόν, νά μή στεγνών’ τά δάκρυα μ’.

Σταυρίτες (Σεπτέμβριος)

“ Ο Σταυρίτες ρούζ’ τά φύλλα καὶ ξεραίντανε τά ξύλα ”.

Σταυρίτα ἑτοιμάσουνταν οἱ ξενιτιάρ’ νά φεῦνε,
καὶ πρὶν νά ξενιτεύουνταν, κορίτσια φυγαδεῦνε.

Τρυγομηνᾶς (Οκτώβριος)

“ Ερθεν δὲ Τρυγομηνᾶς, εὔκαιρον τ’ ἀμπάρ’ τς; Πεινᾶς... ”

Τρυγομηνᾶ χειμός καιρός καὶ χιόνια τά ραχία,
ἀσά παρχάρια ἔφυγαν κι ἐκλῶσταν σά χωρία.

‘Αεργίτες (Νοέμβριος)

“ Αεργίτες μουρδουλίζ’, σὸν ραχίν ἀνθρώπ’ τς φουρκίζ’ ”.

Κρυόδας καὶ χιόνια πολλά ἔγκε μας ‘Αεργίτες,
σὸν κρύον π’ ἐφτάει σεβταλούν’, θά ἔν πολλά τεχνίτες.

Χριστιανόρ' τς (Δεκέμβριος)

" Χριστιανόρ' τς φέρ' τόν ιρύον, σάν ἐκεῖνον π' ἔχ' τό βίον ".

" Ερθαμε σδν Χριστιανόρ', δ Χριστόν ἐγεννέθεν,
τά μήνας γίνταν δώδεκα, δ χρόνος πά ἐτελέθεν.

· · · · · ΛΥΡ - ΤΡΑΓ · · · · ·

Στό 7διο βιβλίο του δ Στάθης Εύσταθιάδης παραθέτει γνωμικά δίστιχα για τις ήμέρες τῆς ἐβδομάδας.

ΤΑ ΗΜΕΡΑΣ

Δευτέρα

" Τήν Δευτέραν κετσινεῦνε οἱ τεμπέλ' ἡτού 'κι δουλεῦνε.

Τρίτη

" Τήν Τρίτ' μ' ἀρχινᾶς δουλείαν, θά εὑρίκ' σε ἀναποδίαν ".

Τετράδη

" Πού νηστεῦνε τήν Τετράδ', αδφνε τῇ διαβόλ' τ' οὐράδ'".

Πέμπτη

" Δούλεφον ὅλεν τήν Πέμπτ' καὶ ὅσον ντό θέλ' τς κουρφεύτ'".

Παρασκευή

" 'Η Παρασκευή ηλαιμένον, λημονεύν' ν' ἀποθαμένον "

Σάββα

" Τήν Σάββαν ὅν ἔεις δουλείαν, τούλωσον, μ' ἐβγάλ' σ λαλίαν ".

Κερεκή

" 'Οσήμερον ἐν Κερεκή, στᾶ δλίγον κι ἐπ' ἐκεῖ.

Τήν Κερεκήν πού δουλεύ', τήν Δευτέραν 'κ' ἀρτουρεύ'".

Στό 7διο βιβλίο δημοσιεύονται πρωτοχρονιάτικα ιάλαντα, πού τοποθετοῦνται στό χῶρο τοῦ Ιιόντου καὶ εἶναι γραμμένα στή νεοελληνική δημοτική μας γλῶσσα." Εχουν για τίτλο: " Τοῦ Σκλάβου τό ιαράβι ". Οι ιαλαντιστές τοῦ Ιιόντου ιρατοῦν στά χέρια ιαράβι στολισμένο. Ψάλλουν μὲ συγκίνηση καὶ ὅ, τε εἰσπράττουν τό δίνονταν στήν ἐκκλησία ἢ τό σχολεῖο.

" Αλλά ὅς εικούσωμε τούς γεμάτους ἐθνική συγκίνηση στέχουνς /....

" Τρεῖς ιαλογέροι ἀπ' τοῦ Ιελάς καὶ τρεῖς τοῦ Βαζελώνα,
ιαράβι βάζουν στά σημαία μέ τό " Χριστός γεννᾶται ".

Κι " ἀρχιμηνιά κι ἀρχή χρονιά " στή θάλασσα τί ρίχνουν.

Βαζουν κι ένα ρωμιόπουλο, λεβέντη καπετάνιο.
Το μίζε βράλλει τ' ορμενα, το σούρμενα το ξέρτια,
δι "οφις καί ή Τρίπολη, μοντζόπουλα καί ναῦτες.
· Η πλοιόσια ή · Αργυροβολη, δούμις καί χρυσόφι,
καί την ενήκη τοῦ Γένους μας την δίνει ή Τραπεζούντα.
· Η Ζηγανα συννέφισφιασε κι ο δ Ταῦρος έχειοντη,
τῆς Κρώμυης το φηλδ βουνό τρανή δυτέρο έχουν.
Με ή δολια ή μανρη θελασσα γαλήνεψε ώς πέρα,
γιαν νδ περάσει διτράνταχτο τοῦ Σκλδβου το ιαράβι.....
- Δούτε κι έμας τον ιδρο μας δ, τι είναι δρισμός σας
κι ο δ "Αγιος Βασίλειος νδ είναι βοηθός σας.

Καθού αίσθημα πδνου έκφραζουν το δίστιχα, ποθ θδ καουστοῦν τάρα.

• ΛΥΡ - ΤΡΑΓ •

Καί πάλι ένας παραδοσιανός σιοπόδις.

• ΛΥΡ - ΤΡΑΓ •

Στδ σδλο λόρα, τουλούμ-ζουρνά, σέ ρυθμός τίκη, ποθ θδ μεταδώσουμε καί πον
είναι ο τελευταῖος σιοπόδις τῆς έκπομπῆς μας, κτυπδει νταούλη ο Π.Κ.

• ΟΡΓΑΝΑ •

· Εδώ κλείνει η έκπομπή μας, κοντό σας καί πάλι την έρχεμενη έβδομδα
την ίδια μέρα καί ώρα.

• Σ Η Β Α. •

· Ακούσατε τή λαογραφική έκπομπή τῆς Η/Ε/Π/Σ/ · . . . ηλπ.